

Seweryn Pieniężny – junior

<http://www.atrakcje.olsztyn.pl/Postacie/seweryn-pieniezny-junior.html>

Urodzony 25 lutego 1890 r. w Olsztynie, syn Seweryna – seniora i Joanny z Liszewskich Pieniężnych. Wykształcenie otrzymał w Olsztynie, od 1906 r. pracował w drukarni „Gazety Olsztyńskiej”, z którą zwiąże całe swoje życie. Od młodych lat należał do organizacji polonijnych jak Polsko-Katolickich Towarzystw „Zgoda” i „Jedność”. Podczas I wojny światowej wcielony do wojska spędził na froncie 2 lata, jako żołnierz piechoty. W 1918 r. objął kierownictwo „Gazety Olsztyńskiej”, które z wieloma przerwami pełnił do wybuchu II wojny. Po przegranej przez Polaków plebiscycie 11 lipca 1920 r. przejął dodatkowo wydawnictwo, zlikwidowanego w Ortelsburgu (Szczytno) „Mazura”. Należał też do ścisłego kierownictwa IV Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech. Dzięki jego zaangażowaniu „Gazeta Olsztyńska” była jedynym polskojęzycznym czasopismem, które utrzymało się na rynku aż do 1939 r. Ożenił się w 1920 r. z Kazimierą Wandą Dembińską i miał z nią syna Konstantego, zmarłego w 1942 r. i trzy córki: Ewę (po mężu Bojarska), Marię (po mężu Frieman) i Halinę (zm. w 1945 r.). w okresie międzywojennym wielokrotnie sądzony przez władze niemieckie za rzekomą działalność antyniemiecką. Poza wydawanym czasopismem Pieniężny pozostawił napisane w gwarze warmińskiej felietony pt: „Kuba spod Wartemborka gada”.

1 września 1939 r. do siedziby „Gazety Olsztyńskiej” przy nieistniejącej dziś ul. Młyńskiej, wkroczyło Gestapo. Bieżący numer został skonfiskowany a Pieniężny aresztowany i wkrótce przewieziony do obozu koncentracyjnego Hohenbruch k/Królewca. Budynek drukarni i redakcji został demonstracyjnie zburzony w listopadzie 1939 r. Seweryn Pieniężny – junior został rozstrzelany 24 lutego 1940 r. w Hohenbruch. Był jedną z postaci, które nie opuściły Prus Wschodnich po przegranej plebiscycie i podtrzymywały tradycje, kulturę, mowę i oświatę polską na terenie Niemiec. Na jego cześć w 1947 r. warmińskie miasto Melzak otrzymało nazwę Pieniężno. W Olsztynie w 1964 r. wystawiono Pieniężnemu kamień pamiątkowy a siedziba „Gazety Olsztyńskiej” została zrekonstruowana w latach 1989-92.

Dom Gazety Olsztyńskiej – Muzeum Warmii i Mazur

<http://www.atrakcje.olsztyn.pl/Zabytki/dom-gazety-olsztynskiej.html>

Gmach zrekonstruowany po zburzeniu przez hitlerowców w listopadzie 1939 r. Siedziba redakcji i drukarni Gazety Olsztyńskiej w latach 1920-39. Obecnie oddział Muzeum Warmii i Mazur.

Historia

Budynek wzniesiony na skraju Targu Rybnego, przy nieistniejącej ulicy Młyńskiej. Zakupiony na redakcję Gazety Olsztyńskiej w 1920 r. Wnętrze mieściły redakcję i drukarnię Gazety Olsztyńskiej, mieszkanie redaktora naczelnego i księgarnię. Mieścił siedzibę gazety do 1939 r.

1 września 1939 r. do budynku Gazety wkroczyło Gestapo rekwirując przygotowany do kolportażu najnowszy numer gazety i aresztowało Pieniężnego. Budynek zamknięto, w listopadzie zapadła decyzja o demonstracyjnym zburzeniu gmachu. Seweryn Pieniężny został rozstrzelany 24 lutego 1940 r. w obozie koncentracyjnym Hohenbruch k/Królewca.

Decyzję o odbudowie budynku podjęto w latach 80-tych. Prace rozpoczęto w 1988 r., Otwarcie zaplanowano na 1 września 1939 r. w 50 rocznicę wybuchu II wojny światowej. Dom Gazety Olsztyńskiej jest muzeum, oddziałem Muzeum Warmii i Mazur. Na poddaszu stała wystawa poświęcona przedwojennej Gazecie Olsztyńskiej. I piętro mieści stałą wystawę pt: „Szkice do dziejów miasta”, przedstawiające w skrócie historię Olsztyna. W kondygnacji podziemnej wystawy czasowe.

Opis architektury

Rekonstrukcja oryginalnego budynku z początku XX w. Budynek nietynkowany, wzniesiony z czerwonej cegły, piętrowy z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym. Wejścia zlokalizowane w elewacjach północnej i południowej, od wschodu w kondygnacji parteru księgarnia z osobnym wejściem. Budynek pozbawiony dekoracji z

wyjątkiem ceglanych fryzów pomiędzy kondygnacjami. W szczycie wschodnim tynkowany pas z napisem Gazeta Olsztyńska. W elewacji południowej tablica pamiątkowa 200-lecia Mazurka Dąbrowskiego.

Ciekawostki

Długoletniemu redaktorowi Gazety Olsztyńskiej Sewerynowi Pięńszemu po plebiscycie zakazano używania barw narodowych, w związku z tym czerwone litery w szyldzie na budynku zastąpiono czarnym.

Propaganda powojenna upowszechniała wiadomość o zburzeniu budynku czasopisma w dniu 1 września 1939 r. i wybudowaniu na jego miejscu szaletu miejskiego w celu zhańbienia miejsca. W rzeczywistości budynek zburzono w listopadzie, a szalet już wcześniej znajdował się na Targu Rybnym.

(c) Andrzej Bobrowicz